

Giriş

— Jens Hoffmann & Adriano Pedrosa

12. İstanbul Bienali sanatla siyaset arasındaki zengin ilişkiyi araştırıyor ve hem biçimsel bakımdan yenilikçi hem de siyasi anlamda sözünü esirgemeyen yapıtlara odaklanıyor. Bunu yaparken sergi, İstanbul Bienali'nin tarihçesi boyunca süregelen belirli bir küratör anlayışı hattını (sanatı, çevremizdeki dünyanın güncel gerçekleriyle birleştirme arzusunu) izlemekle kalmıyor, aynı zamanda tüm dünyada son yirmi yıldır düzenlenen ve estetik kaygılardan ziyade çağımızın acil siyasi meselelerine eğilen, son derece siyasal bir dizi bienal ile diyaloga da giriyor.

Başlangıçta biz küratörler olarak bu sergi hakkındaki düşüncelerimizi ve planlarımızı, İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde Kasım 2010'da düzenlediğimiz bir konferansı temel alarak oluşturduk. İstanbul'u Hatırlamak adlı bu konferans, önceki küratörlerin konuşmaları ve daha önceki bienallere katılmış bazı sanatçıların sunumları aracılığıyla, İstanbul Bienali'nin tarihçesini ele aldı. İster küratör ister sanatçı olsun, bizden öncekilerin bu bienalin özgül yanlarıyla nasıl ilişki kurduğunu ve ne gibi deneyimler yaşadıklarını anlamak istiyorduk. Konferanstan, daha önceki küratörlerin mekan, kimlik, tarih, siyaset ve kentlilikle ilgili görüşleri üstünden birtakım önemli fikirler ortaya çıktı. Onların İstanbul'la kurduğu ilişki ve sunulan sanat yapıtlarıyla kent kültürü ve sosyoekonomik yapıları arasında yaratıkları bağlantılar bize esin verdi. Konferans konuşmalarının ve sunumlarının çözümleri, İstanbul'un daha önceki bienallerine ilişkin görsel malzemeye birlikte, bu serginin açılışı vesilesiyle yayımlanan *İstanbul'u Hatırlamak* adlı yayında bulunabilir.

Küba asıllı Amerikalı sanatçı Felix Gonzalez-Torres'in (1957–1996) yapıtları bu kaygılarla yakından ilgili olduğu için, İstanbul'u Hatırlamak, çoktan vermiş olduğumuz bir kararı doğruladı: 12. İstanbul Bienali'nin çıkış noktası olarak onun yapıtlarını kullanacaktık. Gonzalez-Torres'in yapıtları hem siyasi anlamda kışkırtıcı hem de sanatsal üretimin biçimsel yönlerine son derece önem veriyor. Kuzey'le Güney arasında (daha kesin konuşmak gerekirse doğduğu yer Küba'yla vatanı olarak benimsediği ABD arasında) bir şahıs olan bu sanatçı, bir yandan kişisel siyasi arasındaki alanda başarılı bir müzakereyle hak iddia etti, bir yandan da son derece incelikli biçimsel bir dağarcığı koruyarak, kısmen minimalizm sonrası sanattan ve kavramsalılıktan, kısmen düpedüz günlük yaşamdan alınmış estetik bir dil kullandı.

Bu bienalin başlığı *İsimsiz (12. İstanbul Bienali)*, 2011, Gonzalez-Torres'in çoğu yapıtını adlandırma biçimine bilinçli bir gönderme yapıyor: Parantez içinde bir tanımlamanın takip ettiği "İsimsiz" başlığı. Bu aynı zamanda bugünlerde pek çok bienalde kullanılan başlıkların bir eleştirisi. O kadar yoruma açık ve muğlak başlıklar ki bunlar, serginin konusunun ne olduğu ve yapıtların hangi temele göre seçildiği hakkında bilgi vermiyor, tam tersine bunu karanlıkta bırakıyorlar. Başlığımız aynı zamanda Gonzalez-Torres'in kendi sanat yapıtlarının isimsiz kalması gerektiği fikrini yansıttırıyor, "çünkü anlam daima zaman ve mekanda değişkendir". Ona göre anlam yekpare bir bütün değildi, sürekli değişim içindeydi, bu nedenle sergimiz de mesajını insanların ağızına kaşıkla vermek yerine, çeşitli yorum biçimlerine kasten açık olduğunu duyuracak bir başlık kullanıyor. Gonzalez-Torres "Ben bir otorite değilim. Hatalar yapıyorum. Yanılıyor olabilirim" derken bu düşünceyi dile getiriyordu. 12. İstanbul Bienali alçakgönüllü bir duruş sergilemeye çalışıyor, ama sanatın, toplumsal ve siyasi değişimin bir aracı olduğu konusunda kuşkumuz yok.

2011 İstanbul Bienali, aynı zamanda son yirmi yılda sergi yapımının geldiği nokta ve sanat dünyasının "bienalleştirilmesi" hakkında kafa yoruyor. Bu süre zarfında büyük ölçekli sergiler (ve özellikle de uluslararası bienaller) kendi özgül dillerini ve biçimlerini geliştirdi. Bu biçimsel ve kuramsal dağarcığı genişletme ve ona meydan okuma yollarını belirlemeye çalışıyoruz, bunu da siyasetin ve estetiğin günümüz sanatında nasıl dile getirildiğini, sergilerde nasıl ortaya konduğunu değerlendirmek için yapıyoruz. Amacımız izleyicilerin de sessiz birer alıcı olmaktan çıkıp etkin birer yorumlayıcı haline gelmesini teşvik etmek.

Bugün sergileri sanatçıların ve küratörlerin ifadesinin ana çerçevesi olarak değersiz bulanlara ve bunun yerine yan etkinlikleri ve programları (özellikle de bienal bağlamında) yeğleyenlere 12. İstanbul Bienali'nin yanıtı, tek bir merkezi mekanda sanat yapıtlarının topluca sergilenmesine ayrıcalık tanıyarak, serginin kendisinin önemine yeniden dikkat çekmeyi savunmak oluyor. Bienalin beş karma sergisi ve yaklaşık 50 bireysel sunumunun tümü, tek bir mekanda toplanmış durumda. Bu, kentten Avrupa yakasında çeşitli mekanları kullanmış olan daha önceki İstanbul bienallerinden kasıtlı bir kopuş anlamını taşıyor. Tek, az ve öz bir sergi deneyimi

Introduction

— Jens Hoffmann & Adriano Pedrosa

The 12th Istanbul Biennial explores the rich relationship between art and politics, focusing on works that are both formally innovative and politically outspoken. In this, the exhibition is not only following a particular curatorial thread within the history of the Istanbul Biennial—the longing to connect art to the contemporary realities of the world around us—but also engaging in dialogue with a series of exceedingly political biennial exhibitions around the globe over the last two decades, in which aesthetic concerns have been given less consideration than the pressing political concerns of our time.

At the outset, we as co-curators centered our thoughts and plans for this exhibition around a conference that we organized in November 2010 at Istanbul Bilgi University. Entitled Remembering Istanbul, the conference looked at the history of the Istanbul Biennial via lectures by the previous curators as well as presentations by some of the artists who had participated in earlier editions. It was our desire to understand how others before us, curators and artists alike, had engaged with the specificities of this biennial and what their experiences were. A number of key ideas emerged from the conference regarding the earlier curators' conceptions of place, identity, history, politics, and urbanity. We found ourselves inspired by their engagements with Istanbul and the connections they created between the artworks presented and the cultural and socio-economic structures of the city. Transcriptions of the conference lectures and presentations, along with visual material related to the previous biennials in Istanbul, can be found in the publication *Remembering Istanbul*, which is published on the occasion of the opening of this exhibition.

Since the work of the Cuban American artist Felix Gonzalez-Torres (1957–1996) is strongly related to these concerns, Remembering Istanbul reaffirmed a decision we had already made: to take his work as our point of departure for the 12th Istanbul Biennial. Gonzalez-Torres's work is both politically provocative and rigorously attentive to the formal aspects of artistic production. The artist, a figure between North and South—specifically between Cuba, his place of birth, and the United States, his adopted home country—successfully negotiated the territory between the personal and the political while maintaining an extremely sophisticated formal vocabulary, utilizing an aesthetic language drawn in part

from post-Minimalism and Conceptualism and in part simply from everyday life.

The title of this biennial, *Untitled (12th Istanbul Biennial)*, 2011, deliberately references the way in which Gonzalez-Torres named most of his works: "Untitled" followed by a description in parentheses. It is also a critique of how many biennials are titled these days—in a manner so wide-open and imprecise that the effect is to obscure rather than to inform with respect to what the topic of the exhibition might be and the basis for the selection of artworks. At the same time, our title also reflects Gonzalez-Torres's idea that his artworks were untitled "because meaning is always shifting in time and space." For him, meaning was not a monolithic entity, but constantly in flux, and so our exhibition announces itself through its title as intentionally open to various forms of interpretation rather than dispensing a spoon-fed message. Gonzalez-Torres echoed this thought when he said, "I am not the voice of authority. I make mistakes. I might be wrong." The 12th Istanbul Biennial takes this humble position, yet we are clear in our conception of art as a tool of social and political change.

The 2011 edition of the Istanbul Biennial also offers a change in the state of exhibition making and the "biennialization" of the art world over the last two decades, during which large-scale exhibitions (and specifically international biennials) have developed their own specific language and form. We seek to identify ways of broadening and challenging this formal and theoretical vocabulary in order to reassess how politics and aesthetics are articulated in contemporary art and represented in exhibitions. It is our aim to encourage visitors to become active readers, not just silent recipients.

In response to those today who devalue the exhibition as the primary format of artistic and curatorial expression, favoring instead ancillary events and programming (especially in the biennial context), the 12th Istanbul Biennial advocates for a renewed attention to the importance of the exhibition itself by privileging the display and juxtaposition of artworks in one central location. Its five group exhibitions and approximately 50 solo presentations are all housed in a single venue. This is a deliberate departure from previous editions of the Istanbul Biennial, most of which utilized various venues on the European side of the city. By offering a single, concise exhibition

sunarak, sanat yapıtlarının siyasi kaygılarını ve biçimlerini başarılı bir biçimde aktarabileceği, başka görsel uyarılarla rekabet etmek zorunda kalmayacağı ve istenmeyen bağlamlara oturtulmaktan kurtulacağı bir sergileme ortamı yaratmayı umuyoruz. Dünyanın en büyüleyici, ama aynı zamanda en zarif sergi mimarisi örneklerinden bazılarını (çoğu zaman Kazuyo Sejima'yla işbirliği içinde) yaratmış olan mimar Ryue Nishizawa'yla yakın bir çalışma sonucu geliştirdiğimiz sergi mimarisine de özel bir ilgi gösterildi. 12. İstanbul Bienali için yarattığı mimari hem görkemli, hem de narin. Bu mimari fikirler ve biçimler hem kentin düzeninden, hem de Gonzalez-Torres'in yapıtlarının ince zarafetinden esinle doğdu.

Karma sergilerin her birinin kendi mekanı var ve bireysel sunumlardan gri duvarlarla ayrılıyolar; çok sayıda sanatçının yapıtlarını, belirli bir tema etrafında bir araya getiriyor bunlar. Tema başlıkları, *İsimsiz (Soyutlama)*, *“İsimsiz” (Ross)*, *“İsimsiz” (Pasaport)*, *İsimsiz (Tarih)* ve *“İsimsiz” (Ateşli Silahla Ölüm)*, Gonzalez-Torres'in yapıtlarına gönderme yapıyor. *İsimsiz (Soyutlama)* esinini *“İsimsiz” (Kan Tahli—Sürekli Düşüş)*'ten (1994) alıyor ve hem siyasi, hem de bedensel temalar kullanarak saf soyutlamayı ve ileri modernist şemayı alaşağı eden yapıtları bir araya getiriyor. *“İsimsiz” (Ross)*, çeşitli renklerde selofanla tek tek sarılmış şekerlerin oluşturduğu sonsuz bir dağ olan *“İsimsiz” (Ross)* (1991) adlı yapıtan yola çıkıyor. Bu serginin özellikle kapalı başlığı, Gonzalez-Torres'in sevgilisi Ross Laycock'a bir saygı gösterisi niteliğinde. Bu sergi kişisel olanı, siyasi olan içinde eritiyor ve aşk, ilişkiler, aile, kimlik, arzu, cinsellik ve yitirme gibi temaları araştırıyor. *“İsimsiz” (Pasaport)* esinini *“İsimsiz” (Pasaport #II)* (1993) adlı yapıttan alıyor. Sergi ulusal kimlik, sınırların aşılması, harita çizimi, hareketlilik, devlet, ekonomik göç, siyasi ve kültürel yabancılaşma gibi konular etrafında dönüyor. Pasaportun özgürlüğün yanı sıra artık kısıtlama ve ayrımcılığı da temsil etmeye başladığı fikrini sınava tabi tutuyor. *İsimsiz (Tarih)* Gonzalez-Torres'in fotostat yapıtı *“İsimsiz”* den (1988) esinleniyor. Tarih yazımına ve tarihin yazdıklarına, ayrıca onaylanmış resmi tarihlerle kişisel anıları karşılaştıran alternatif okumalara odaklanıyor. Son olarak *“İsimsiz” (Ateşli Silahla Ölüm)*, Gonzalez-Torres'in aynı başlığı taşıyan 1990 tarihli basılı kağıt desteleyle hazırladığı yapıttan esinleniyor. Bu karma sergi, silah, katil ve kurban rollerine odaklanan tarihsel ve güncel çeşitli sanat yapıtları aracılığıyla şiddetin ve savaşın yayılması üzerine düşünce üretiyor.

Beş karma serginin her biri, samimi bir oda sergisi niteliğinde. Bir araya geldiklerinde bienalin tümü için tematik dayanak noktaları olarak işlev görüyorlar. İzleyiciler bu sergilerin çevresinde bireysel sunumlarla karşılaşacak. Bu bireysel sunumların her biri de karma sergilerden biri ya da daha çoğunun

konularıyla bağlantılı, ancak konuları belirgin biçimde daha ileri taşıyor ve karma sergilerin sunduğu meseleleri daha derinlemesine inceliyorlar. Her biri kendi galeri alanına sahip olan bireysel sunumlar, kapsam ve biçim açısından farklılıklar gösteriyor; tek bir küçük heykel ya da çizim de var, geniş kapsamlı projeler de.

Gonzalez-Torres'in bu esin verici beş yapıtının kendisini sergilememe kararını bilerek verdik. Bunlar gerçekten de bir şiir, bir müzik parçası, siyasi bir olay ya da kuramsal bir kavramın küratörlük çalışmasında bir başlangıç noktası olabilmesi gibi birer esin kaynağı. Bu beş yapıtın görsel röprodüksiyonları ve metinsel tanımları Bienal El Kitabı'nda görülebilir.

Sergi her ne kadar küresel bir bakışı olduğu iddiasındaysa da, günümüzün uluslararası sanat üretiminin genel bir özeti olduğunu ileri sürmüyor. Her kıtadan sanatçı var, ama özellikle Latin Amerika ve Ortadoğu'nun sanatsal uygulamalarına odaklanılmış durumda. Bu bizim küratör olarak deneyimlerimizi, İstanbul'un benzersiz coğrafi konumunu ve her sanatçının sergideki temalarla kurduğu özgül ilişkiyi yansıtıyor.

Bu bienalin bir diğer önemli yanı, her ne kadar daha önceden birlikte çalışmış ve birbirlerini on yılı aşkın bir süredir tanıyor olsalar da, sergi yapma konusunda tümüyle kendine özgü yöntemlere sahip iki küratörün işbirliğiyle gerçekleştirilmiş olması. Yalnızca böylesine alışılmadık derecede büyük ölçekli projelerde ortaya çıkan işbirliği olanaklarını vurgulamayı özellikle seçtik. Bütün kararlar birlikte verildi. Her yapıt ve sanatçı, bir diyalog kurulduktan sonra seçilip davet edildi ve her parça, uzun tartışmalar sonunda yerleştirildi. Bu bienal, bizim bireysel olarak yapabileceğimiz sergilerden farklı türde bir sergiyi temsil ediyor, çünkü ikimiz de belki daha önce düşünmediğimiz küratör görüşlerine ve sanatı ele alma biçimlerine kendimizi açtık. Bu girişim, katılımcı sanatçılarla ve tüm bienal ekibiyle yoğun bir çalışma gerçekleştirmek ve elbette son 18 ay süresince İstanbul'da bulunan yazarlarla, sanatçılarla, küratörlerle ve diğerleriyle çok sayıda zihin açıcı diyaloga girmek anlamına geldi. İzleyicilerin sergide karşılaşacağı şeylerde hepsinin izi var.

Bu dünyayı gerçekten daha iyi bir yer haline getirmek isteyen ve sanatının değişimin tetikleyicisi olabileceğini düşünen Felix Gonzalez-Torres'in ruhuna uygun olarak, hepimizi 12. İstanbul Bienali'ni keşfetmeye davet ediyoruz.

experience, we hope to provide an environment for the display of artworks that will allow for the successful conveyance of their political concerns and forms, avoiding competition with other visual stimulations, or unintended contextualizations. Special attention has been given to the exhibition architecture, which we developed in close collaboration with the architect Ryue Nishizawa, who has created (often in collaboration with Kazuyo Sejima) some of the most enthralling yet subtle examples of exhibition architecture in the world. His architecture for the 12th Istanbul Biennial is both imposing and delicate. It borrows ideas and forms from the city's layout as well as from the subtle elegance of Gonzalez-Torres's work.

Each of the group exhibitions occupies its own space, distinguished from the solo presentations via gray walls, and features a large number of artists' works brought together under a particular theme. The theme titles—*Untitled (Abstraction)*, *“Untitled” (Ross)*, *“Untitled” (Passport)*, *Untitled (History)*, and *“Untitled” (Death by Gun)*—refer to works by Gonzalez-Torres. *Untitled (Abstraction)* is inspired by *“Untitled” (Bloodwork—Steady Decline)* (1994) and gathers works that subvert pure abstraction and the high-modernist grid by bringing in political and bodily themes. *“Untitled” (Ross)* departs from *“Untitled” (Ross)* (1991), an endless mountain of candies individually wrapped in variously colored cellophane. The deliberately cryptic title of this exhibition is an homage to Ross Laycock, Gonzalez-Torres's lover. The show blends the personal into the political, exploring themes of love, relations, family, identity, desire, sexuality, and loss. *“Untitled” (Passport)* is inspired by the work *“Untitled” (Passport #II)* (1993). It revolves around subjects such as national identity, the trespassing of borders, mapping, mobility, statehood, economic migration, and political and cultural alienation. It tests out the idea that the passport has come to represent restriction and discrimination as well as freedom. *Untitled (History)* is inspired by Gonzalez-Torres's Photostat *“Untitled”* (1988). It focuses on the writing of history and history's writing, as well as alternative readings of history that compare sanctioned, official history with personal recollections. Finally, *“Untitled” (Death by Gun)* is inspired by the 1990 stack piece of the same title by Gonzalez-Torres. This group exhibition reflects on the spread of violence and war through a diverse array of historic and contemporary artworks that focus on the roles of the gun, the murderer, and the victim.

Each of the five group shows has the character of an intimate cabinet exhibition. Together they function as thematic anchors for the biennial as a whole. Around them the visitor will encounter the

solo presentations. Each solo presentation is linked to one or several subjects of the group exhibitions but pushes the themes decidedly further, exploring in greater depth the issues that the group exhibitions introduce. The solo presentations, each occupying its own individual gallery space, range in scope and form, from a single small sculpture or drawing to a larger survey.

The decision against actually exhibiting these five inspirational works by Gonzalez-Torres was deliberate on our part. They are indeed inspirations, in the way that a poem, a piece of music, a political event, or a theoretical concept can serve as a starting point for a curatorial endeavor. Visual reproductions and textual descriptions of the five works appear in the biennial Companion publication.

While the exhibition certainly claims for itself a global perspective, it does not profess to represent some kind of overview of current international artistic production. Artists from every continent are represented, but there is a specific focus on artistic practices from Latin America and the Middle East. This reflects our backgrounds as curators, the unique geographical situation of Istanbul, and each artist's particular relationship to the themes of the exhibition.

Another crucial aspect of this biennial is that it has been put together collaboratively by two curators who, while having worked together before and having known each other for more than a decade, possess very unique ways of making exhibitions. We have consciously chosen to emphasize the collaborative possibilities that only exist in projects of this unusually large scale. All decisions were made together. Each artwork and artist was selected and invited after a dialogue had taken place, and each piece was installed after extensive deliberations. This biennial represents a different type of exhibition than what we might have done individually, as we have both opened up to curatorial considerations and ways of working with art that we had perhaps not previously considered. The undertaking involved extensive work with the participating artists and the entire biennial team, and of course many insightful dialogues with writers, artists, curators, and others in Istanbul over the last 18 months. They have all left their traces on what visitors will encounter in the exhibition.

In the spirit of Felix Gonzalez-Torres, who genuinely wanted to make this world a better place and believed that his art could be a catalyst for change, we welcome you to explore the 12th Istanbul Biennial.